

Харечко Д.О., канд. наук з держ. упр., ст. викладач Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького, м. Львів, Україна.

Соловей Д.А., аспірант, Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького, м. Львів, Україна.

У статті досліджується фінансова безпека діяльності домогосподарств через призму економічної безпеки в цілому, яка є однією з основоположних цілей державної політики, місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання. З огляду на загальний ризик і невизначеність, які супроводжують усі соціально-економічні процеси в державі, особливо у період епідеміологічних загроз забезпечення економічної безпеки є базисом функціонування та подальшого розвитку суб'єктів господарювання та основою суверенного існування та стабільного розвитку кожної країни.

Зазначається, що економічну безпеку можна визначити як відповідний стан національної економіки, при якому забезпечується задоволення основних потреб та соціально-економічний розвиток під час епідеміологічних загроз. Також обґрунтовується економічна безпека держави, як системне функціонування економіки, підтримання основних показників розвитку та забезпечення порівняльного балансу з економіками інших країн. Економічна безпека є бажаним станом, досягнення якого не гарантує успіху на ринку, а забезпечує завдяки органам публічної влади можливість виживання в мінливому ринковому середовищі.

У статті проаналізовано, що економічну безпеку найчастіше ототожнюють з фінансовою безпекою, оскільки її також визначають як рівень державної соціально-економічної політики, що здатні стабільно покривати витрати на основні потреби та об'єктивні витрати враховуючи фізіологічні потреби, навколишнє середовище та триваючі епідеміологічні загрози. Безперечно, господарський фактор, який ми також можемо визначити як фінансовий стан, чи фінансову стійкість домогосподарства, є найважливішим, але не єдиним елементом його економічної безпеки.

З'ясовано, що фінансово-безпековими факторами життєдіяльності домогосподарств є розмір і стабільність доходів та рівень витрат, у тому числі на обслуговування зобов'язань, а також заощадження, фінансові інвестиції та капітал домогосподарства, тобто елементи, що визначають його фінансову безпеку. Важливу роль у формуванні економічної безпеки відіграють також ступінь диверсифікації джерел доходу, захист від втрати доходів або майна, рівень людського капіталу, особливості соціально-економічного росту. Звичайно, нефінансові фактори прямо чи опосередковано впливають на економічне та фінансове становище домогосподарства у період епідеміологічних загроз, а отже, і на його фінансову безпеку.

Ключові слова: діяльність домогосподарств, фінансова безпека, органи публічної влади, державна соціально-економічна політика, безпекові фактори, епідеміологічні загрози, сучасний етап, економічна безпека.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Поняття економічної безпеки держави охоплює безпеку державної фінансової системи, державні фінанси, енергетичну, продовольчу, соціальну, сировинну, запаси та державні резерви. На фоні категорії економічної безпеки держави чи підприємств, визначень у цій сфері, поняття економічної безпеки домогосподарств у період епідеміологічних загроз належить до відносно нових і не досконало вивчених напрямів [18]. Прийняття рішень домогосподарством супроводжується загаль-

ними цілями, що стосуються всіх членів домогосподарства та індивідуальними, що впливають з індивідуальних потреб його членів. Обсяг і структура потреб домогосподарств формується, з одного боку, зовнішніми факторами, які залежать насамперед від діяльності органів публічної влади та темпів соціально-економічного розвитку регіону, а також внутрішніми факторами, що впливають із структури фінансово-господарського стану домогосподарств.

Багато визначень економічної безпеки сприймають цю категорію як запобігання та захист від негативного впливу зовнішніх факторів і загроз, в тому числі й епідеміологічних. В інших наголошується на питанні ефективного використання ресурсів та наявності конкурентної переваги, а також на здатності постійно функціонувати, розвиватися та досягати передбачуваних цілей [16]. Економічна безпека є динамічною категорією, а не статичною, тому слід констатувати, що цей стан може бути результатом лише ефективної державної соціально-економічної політики. Під час епідеміологічних загроз на економічну безпеку впливають фінансові, технічні та технологічні процеси, людські та інформаційні ресурси, а також відносини компанії з навколишнім середовищем у сфері всіх зазначених процесів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У науковій літературі питання економічної безпеки переважно обговорюється насамперед у контексті державної соціально-економічної політики і підприємств різної форми власності. Питання теорії формування суспільно-владних відносин у контексті публічного управління під час соціально-економічних трансформацій були предметом наукових досліджень українських учених: Л. Антонової, В. Беляєва, Ю. Вороненка, Б. Герасимчука, В. Ємельянова, Л. Жаліло, В. Загородного, Д. Карамишева, Б. Криштопи, В. Лехан, В. Лобаса, В. Москаленка, З. Надюка, Н. Нижник, В. Пономаренка, Я. Радиша, Г. Слабкого.

Теоретики нової інституційної економіки звернули увагу на широко зрозумілий культурний, соціальний та історичний контекст та силу його впливу на особистість. Вплив інституційних факторів визначає розвиток суспільств та їх громадян як на приватному

рівні, так і на рівні органів публічної влади. Інституційні чинники створюють середовище, своєрідний каркас, у якому функціонує домогосподарство, усі вони впливають на прийняті рішення та ставлення членів домогосподарства в контексті задоволення їхніх потреб у період епідеміологічних загроз [14].

У дослідженнях, присвячених питанням фінансів домогосподарств, дедалі більше розширюється перелік детермінантів, які можуть вплинути на фінансовий вибір їхніх членів. Це пов'язано з тим, що дослідження, засновані лише на економічних та демографічних детермінантах, таких як дохід, вік, освіта, структура домогосподарства, місце проживання, недостатньо пояснюють фінансовий вибір домогосподарств. З цієї причини зростає роль досліджень, присвячених «новим» детермінантам фінансового вибору, в тому числі фінансові знання та навички, активність на фінансових ринках, стійкість до фінансових потрясінь під час епідеміологічних загроз, фінансовий потенціал.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою та основними завданнями даного дослідження є обґрунтування трансформації державної соціально-економічної політики у періоди епідеміологічних загроз щодо фінансово-безпекових факторів життєдіяльності домогосподарств на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливим елементом фінансової безпеки у період епідеміологічних загроз є не лише рівень отриманого доходу, а й його стабільність та диверсифікація, довговічність доходів і більша диверсифікація їх джерел, особливо заробітків, пов'язаних з господарською діяльністю членів господарства безсумнівно, сприяють фінансовій безпеці та ефективній державній соціально-економічній політиці [12]. Крім природно-побутового трудового потенціалу, домогосподарства можуть мати у своєму розпорядженні й інші види ресурсів, які походять не від їхньої праці, а, наприклад, від праці попередніх поколінь.

Ресурси майна домогосподарства, отримані таким чином, а також створені в результаті накопичення доходу служать для задоволення поточних потреб та становлять своєрідну подушку

фінансового забезпечення, в тому числі й під час епідеміологічних загроз. Розмір і якість цього людського капіталу є прямим, або опосередкованим джерелом доходу домогосподарства, а останні перетворюються на споживчі товари, що обслуговують потреби членів домогосподарства. Кожне домогосподарство прагне досягти якомога більшої задоволеності придбаними товарами та послугами та при прийнятті рішень керується як традиціями, уподобаннями, так і рівнем оплати праці. Під час епідеміологічних загроз ризик прийняття неправильних рішень провокує домогосподарство на збитки та спонукає до обережності при виборі [10].

Для характеристики домогосподарства в бюджетному аспекті ключове значення має спільне утримання в тому сенсі, що члени домогосподарства мають загальний фонд фінансових ресурсів, тобто спільний бюджет домогосподарства. Залежно від типу домогосподарства, етапу його розвитку, матеріально-життєвого становища, сучасного рівня задоволення потреб сім'ї, ці детермінанти будуть взаємодіяти з різною силою і в різних напрямках, особливо під час епідеміологічних загроз. У цьому сенсі економічна безпека впливає з факту наявності різних видів активів, як фінансових, так і нефінансових, як засобів захисту від несприятливого розвитку подій у майбутньому, а мірою економічної незахищеності може бути страх майбутніх втрат і страх недостатнього захисту від наслідків епідеміологічних загроз. Кожен, хто робить будь-який вибір на ринку, повинен пройти обмежений у часі процес порівняння своїх цілей, а економічна раціональність вимагає виконання важливих умов та ці вимоги часто важко виконати на практиці.

Тому, існує ідея обмеженої раціональності, яка діє через неможливість відповідати вимогам, тобто неповне знання проблеми, що передбачає прийняття неоптимального вибору, який, однак, не слід ототожнювати з ірраціональним вибором [22]. Поведінкові та інституційні соціальні та культурні аспекти можуть спричинити, що принципи державної соціально-економічної політики відходять на задній план і поступаються місцем цілям соціологічного чи психологічного характеру, наприклад, індивідуальним смакам,

настроєм, освітнім пріоритетам. Питання економічної безпеки домогосподарств набуло актуальності у період епідеміологічних загроз, уповільнення соціально-економічного росту викликане проблемами на ринках нових технологій, а епідеміологічні загрози та фінансова криза привернули увагу до проблеми економічної безпеки.

Швидке зростання та подальше падіння біржової вартості інтернет-компаній на початку XXI століття та подібні зміни на ринку нерухомості наприкінці цього десятиліття значною мірою вплинули на середній клас. Внаслідок коливань цін на активи, а часто і значного зниження їх вартості, домогосподарства, що належать до цієї групи, не стільки збідніли, скільки постраждали від зростаючої проблеми страху за майбутнє існування сім'ї. Безпосередньою причиною цього занепокоєння стало дуже помітне зростання нестабільності доходів і підвищений ризик, пов'язаний зі зниженням вартості активів. У період епідеміологічних загроз у контексті економічної безпеки також почали розглядати нестабільність ринку праці, проблеми з доступом до медичного страхування та невизначений рівень соціального забезпечення [8].

Важливою є також освіта, яка дає змогу знайти хорошу роботу, дохід, що гарантує достатній рівень життя та медичне страхування, яке охоплює всіх членів сім'ї. Варто наголосити, що аналіз економічної безпеки під час епідеміологічних загроз має враховувати не лише її поточний рівень, а й передбачувані зміни. Якщо наявний дохід або активи стабілізують економічне становище домогосподарства, умова щодо суми не є необхідною, у цьому сенсі економічна безпека, яку розуміють як стабільність економічної ситуації не призначена виключно для заможних домогосподарств.

Економічна безпека особливо підкреслює фактори підвищення рівня фінансової безпеки, які гарантують добробут особистості, а також робить особливий акцент на факторах ризику, посиляючись безпосередньо на можливість економічних втрат [21]. Важливим аспектом аналізу під час епідеміологічних загроз є суб'єктивна оцінка економічної безпеки з точки зору членів домогосподарства. У цьому контексті враховуються такі поведінкові фактори, як

страхи та тривоги щодо майбутньої фінансової ситуації та ставлення до ризику. Існує потреба звернути увагу на важливість часового горизонту в аналізі економічної безпеки домогосподарства, так витрати в перспективі можуть бути фактором ризику.

Зазначені фактори знижують економічну стабільність, але в довгостроковій перспективі вони можуть сприяти зміцненню економічної безпеки, економічна незахищеність, зокрема нестабільність доходів, роботи, місця проживання або страх втратити стабільність у зв'язку з цим, може становити значну загрозу для функціонування домогосподарств [19]. Очікуваний більший економічний ризик безпосередньо відображається в рішеннях, пов'язаних з роботою, а тому економічна безпека домогосподарства у період епідеміологічних загроз є результатом багатьох факторів.

На нього впливають ендогенні для домогосподарства особливості, тобто матеріальні та фінансові активи, а також соціально-особистісні та поведінкові особливості окремих осіб, які належать до сім'ї, а також відносини та інші активи. З іншого боку, на фінансову безпеку впливає багато екзогенних для домогосподарства особливостей, тобто тих, які не підконтрольні його членам, вони можуть лише краще чи гірше адаптуватися до цих факторів, приймаючи різноманітні рішення та дії, що впливають на економічну безпеку. До цих екзогенних факторів належать загальний стан національної економіки, динаміка ВВП, ситуація на ринку праці, економічна ситуація на фінансовому ринку, рівень інфляції, стан державних фінансів, дефіцит бюджету та державний борг.

Деякі з факторів, що визначають економічну безпеку, впливають на її рівень практично відразу, тоді як основи поточного економічного та фінансового стану господарства, як правило, визначаються постійними умовами та рішеннями, які приймаються в довгостроковій перспективі [17]. Варто також наголосити, що в той час як економічна безпека державної соціально-економічної політики є прикладом неконкурентного суспільного блага, від споживання якого жоден член певної громади не може бути виключений, безпека домогосподарства є приватним благом.

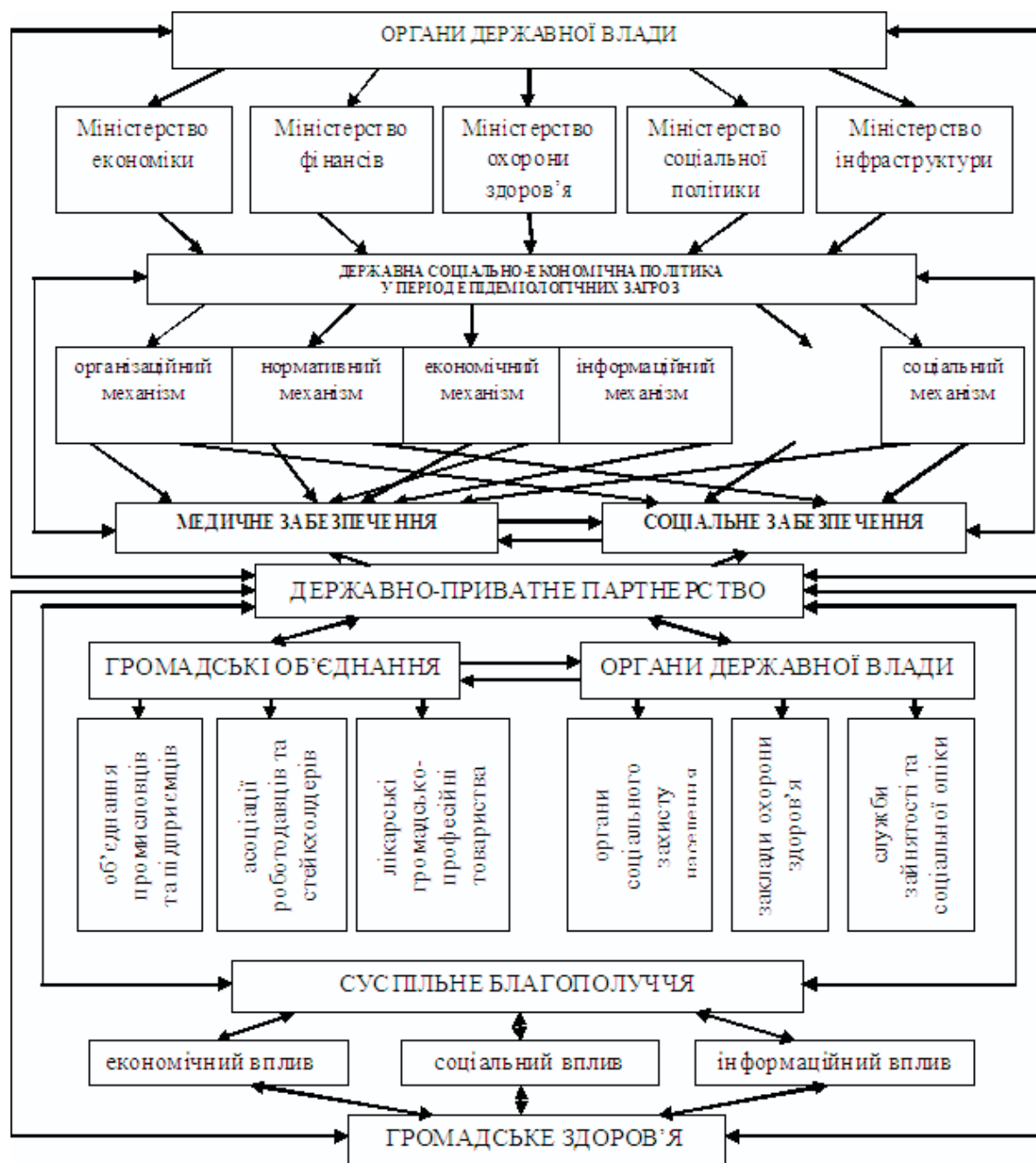

Рис. 1. Механізми реалізації державної соціально-економічної політики на сучасному етапі у період епідеміологічних загроз.

Джерело: розроблено за Сисюком В.

Однак, це не означає, що органи публічної влади не повинні брати участь у забезпеченні такої безпеки якнайширшої групи домогосподарств (рис. 1). У період епідеміологічних загроз держава може підтримувати економічну безпеку домогосподарств

за допомогою різних інструментів соціальної політики, економічної політики, фіскальної політики, а також монетарної політики. Ці механізми мають різну природу, тобто правові норми, бюджетні видатки, включаючи бюджетні трансферти на підтримку доходів домогосподарств, податкові механізми, так як складовою економічної безпеки домогосподарства є його фінансова безпека, особливо під час епідеміологічних загроз.

Ступінь задоволення множинних потреб пов'язана з поточним фінансовим становищем домогосподарства, а також з перспективою зміни поточної ситуації та знаннями, що дозволяють ефективно управляти фінансами житла [11]. Фінансова безпека домогосподарств може означати здатність отримувати дохід, необхідний для задоволення потреб на належному рівні та створювати фінансові резерви для використання у разі несприятливих наслідків, беручи до уваги епідеміологічні загрози. Фінансова безпека близька до категорії фінансової стійкості, у контексті державної соціально-економічної політики, під нею розуміють заявлену, ймовірну здатність домогосподарств пережити фінансові потрясіння та можливість отримати кошти на непередбачені витрати.

Однак, можна говорити про фінансову стійкість у контексті епідеміологічних загроз, які породжують фінансові потреби в короткостроковій перспективі. З іншого боку, фінансове забезпечення домогосподарства слід розглядати в контексті здатності вирішувати фінансові проблеми середньо - та довгостроковому характеру [3]. Фінансова стійкість, а потім і фінансова безпека, тобто стабільність у довгостроковій перспективі є доказом здатності спротиву ризикам як фінансового, так і нефінансового характеру, внаслідок чого реалізація нефінансового ризику безпосередньо впливає на фінансовий стан домогосподарства.

Тому, реалізація щоденного ризику може призвести до серйозних проблем із бюджетом домогосподарств, а іноді й до надмірної заборгованості або навіть до фінансового відчуження. Фінансову відчуженість та фінансову вразливість можна розглядати як ситуацію, що протилежна фінансовій безпеці домогосподарства. Фінансове відчуження визначається як ситуація, в якій певні особи або до-

могосподарства стикаються з труднощами, особливо у під час епідеміологічних загроз, у доступі до фінансової системи та отриманні фінансових послуг, які їм необхідні [15]. Такі послуги включають наявність банківського рахунку, доступ до кредиту з «розумним» рівнем відсотків і комісій, або отримання невеликих сум заощаджень з урахуванням нестабільної професійної ситуації.

Часто домашні господарства, які постраждали від епідеміологічних впливів, можуть отримати фінансування лише від «тіньових» банківських установ, наприклад, кредитних компаній на дуже несприятливих умовах, що ще більше погіршує їхнє важке фінансове становище. З підвищенням фінансової стійкості збільшується здатність подолати не лише незначні епідеміологічні загрози, а й ті, що приносять великі збитки та дестабілізують фінансове становище суб'єкта господарювання в довгостроковій перспективі [9]. Фінансова безпека пов'язана із задоволенням фінансових потреб домогосподарства, а ці, в свою чергу, використовуються для максимізації корисності господарства, тобто задоволення життєвих потреб, зокрема у період епідеміологічних загроз.

У формуванні та реалізації сучасної державної соціально-економічної політики громадські потреби мають базовий характер (рис. 2). Існує потреба в доступі до готівки з найвищим ступенем ліквідності та здійснення розрахунків, безготівкових розрахунків та переказу коштів між суб'єктами та необхідність доступу до банківських кредитів і позик для забезпечення поточної ліквідності домогосподарства, придбання споживчих товарів і послуг, фінансування інвестицій у різні види активів. Можна більш точно класифікувати фінансові потреби, виокремивши: доступ до фінансових ресурсів, фінансування покупок, інвестування вільних коштів, страхування, отримання доходу.

Заснована ієрархічна модель мотивів заощадження передбачає певну раціональність у поведінці та фінансових рішеннях домогосподарства. Передбачається, що після задоволення потреб, які виникають внаслідок фінансування повсякденних витрат і поточних зобов'язань, також за рахунок споживчих кредитів, домогосподарство створить буферні заощадження для фінансування

несподіваних витрат, а в разі наявності більшого надлишку коштів господарство заощадить на заплановані витрати [13]. Однак, під час епідеміологічних загроз, у домогосподарствах, особливо з низькими доходами не вистачає створення заощаджень.

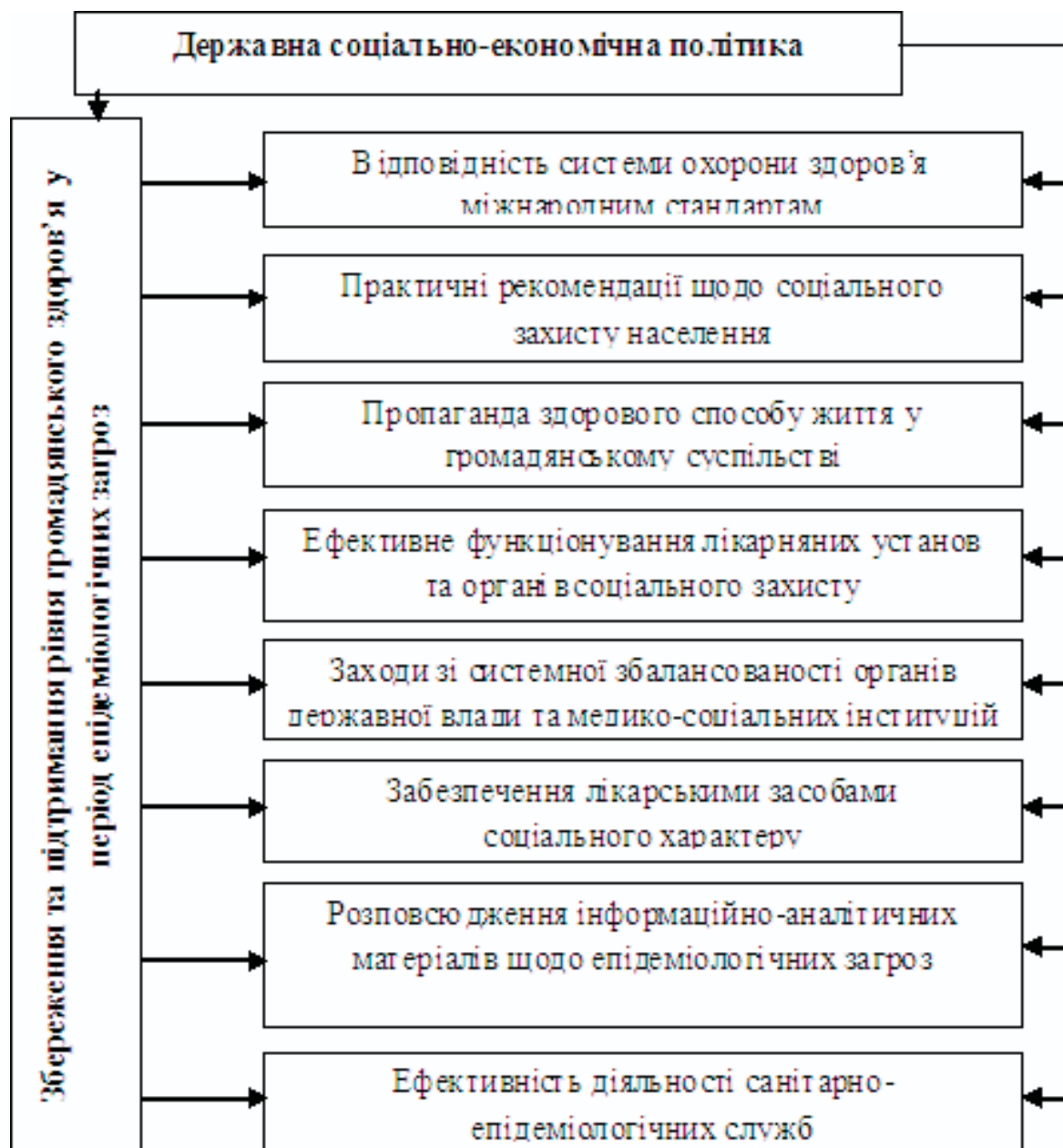

Рис. 2. Трансформація сфери суспільного здоров'я та соціального захисту в період епідеміологічних загроз.

Джерело: розроблено за Ситником Т.

Теорія життєвого циклу є відправною точкою в аналізі фінансової поведінки індивідів і домогосподарств, в основі теорії життєвого циклу лежить припущення, що люди поводяться раціонально і планують своє споживання з точки зору всього життя. Таким чином, продуктивність, яку суб'єкти господарювання отримують не лише від активів, якими вони володіють, і поточного споживання, а й від майбутнього. Функція корисності підпадає під бюджетне обмеження, яке є сумою доходів і активів протягом усього життя [7]. У зв'язку з нестабільністю доходів у період епідеміологічних загроз важливим елементом гіпотези життєвого циклу є сучасна ощадно-кредитна поведінка домогосподарств.

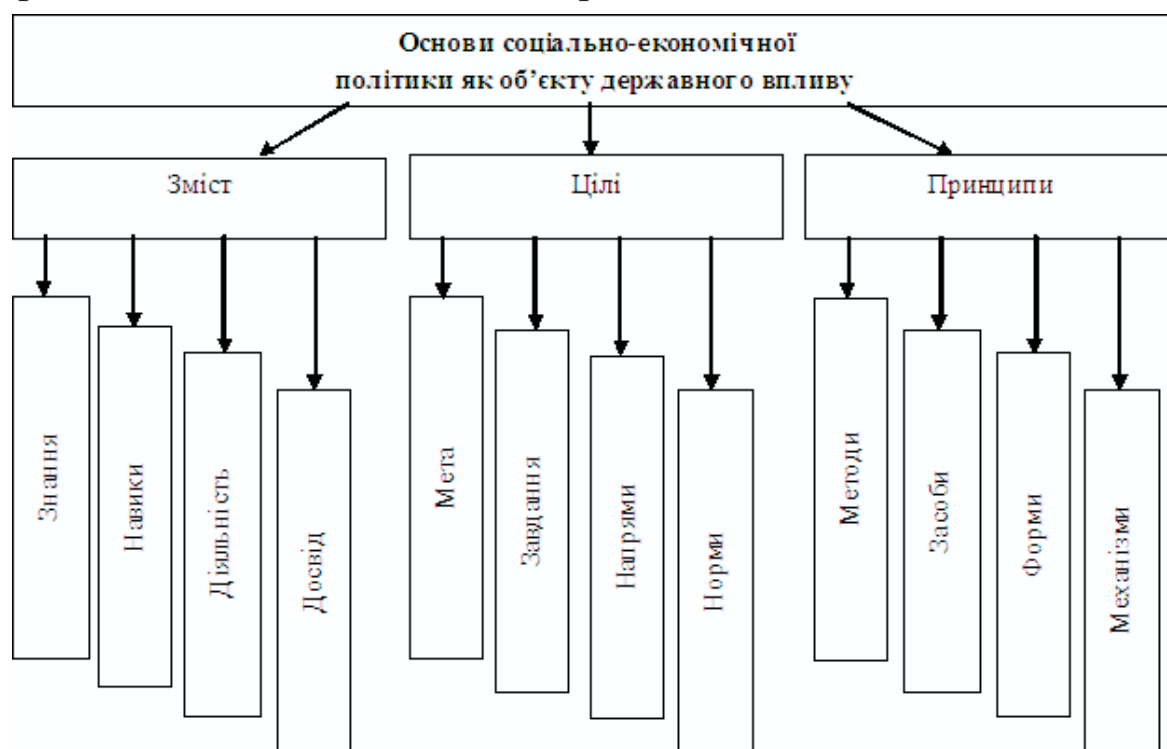

Рис. 3. Основи соціально-економічної політики як об'єкту державного впливу

Джерело: розроблено за Ситником Т.

У державній соціально-економічній політиці на сьогоднішній день епідеміологічних загроз дані припущення не обов'язково виконуються (рис. 3). Зменшення доходу домогосподарства у період епідеміологічних загроз призведе до тиску на збереження

соціального статусу, який був у минулому, коли воно отримувало вищі доходи. З огляду на дефіцит поточних доходів, підтримання споживання зазвичай фінансується заощадженнями, однак їх виснаження часто призводить до «життя в кредит», тобто фінансування поточного рівня споживання за рахунок боргів, а результатом може стати боргова спіраль і серйозні фінансові проблеми, чи навіть банкрутство.

В умовах зниження доходів, які часто мають характер соціально-психологічного шоку, більшість домогосподарств намагаються підтримувати поточний рівень споживання, це явище називали гіпотезою незворотності споживання, або ефектом блокування споживання [3]. У випадку домогосподарств, керованих економічною раціональністю, постійне зниження доходу призведе до відповідних модифікацій споживання. Однак господарства, які будуть стимулюватися демонстраційним ефектом, можуть не зробити таку корекцію, або зробити її занадто пізно, що негативно вплине на їх фінансову безпеку. Реалізація домогосподарством моделі споживання, що ілюструється гіпотезою відносного доходу, також може мати негативні наслідки для фінансової стійкості домогосподарства у разі зростання доходів.

Даний розвиток подій трапляється, коли в результаті покращення ситуації з доходами господарство бажає швидко підвищити свій соціальний статус і збільшує споживання, але темпами, що перевищують приріст доходу. Тенденція підтримувати стабільний рівень споживання під час епідеміологічних загроз, незважаючи на зниження доходів, може відбуватися антициклічно в короткостроковій перспективі у масштабах всієї економіки, тобто пом'якшувати наслідки економічного уповільнення, або рецесії. Однак, у довгостроковій перспективі це несе негативні наслідки, оскільки може бути причиною надмірної заборгованості суспільства та фінансових проблем великої групи домогосподарств у період епідеміологічних загроз [5].

Висновки. Одним із методів оцінки ефектів фінансової поведінки під час епідеміологічних загроз є ступінь досягнення передбачуваної мети та рівень задоволення, отриманого від

реалізованого діяння. У фінансовому аспекті ефективність державної соціально-економічної політики можна виміряти шляхом порівняння фінансових вигід і витрат, пов'язаних із здійсненням даної діяльності. У соціальному аспекті мірилом ефективності фінансової поведінки є досягнутий соціальний статус, що виражається, зокрема, у через рівень споживання, умови життя, рівень задоволення потреб. Когнітивні навички, навички обчислення та фінансові знання у зв'язку з віком людей впливають на заощадження, структуру портфеля та накопичення активів.

Заробіток, інвестування, заощадження, прийняття фінансових зобов'язань, страхування – це найпоширеніші способи фінансової поведінки домогосподарств. Існує багато ендогенних факторів, котрі визначають, які фінансові потреби задовольняє домогосподарство, яка ефективність задоволення цих потреб і який широкий спектр фінансових послуг використовує домогосподарство у період епідеміологічних загроз. Серед них важливим є рівень багатства, а також економічна обізнаність членів домогосподарства, особливо тих, хто виконує функції прийняття рішень у сфері фінансового менеджменту, а рівень економічної свідомості обумовлений, зокрема, рівнем і типом державної соціально-економічної політики.

Стаття надійшла до редакції: 09.10.21

FINANCIAL AND SECURITY FACTORS OF STATE SOCIO-ECONOMIC POLICY TO SUPPORT THE LIFE OF HOUSEHOLDS IN THE PERIOD OF THE EPILIGE

Dmytro Kharechko, Candidate of Sciences in Public Administration, Senior Lecturer, Department of Public Administration, Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnology S. Gzhytsky, Lviv, Ukraine.

Dmytro Solovey, Graduate student of the Department of Public Administration of Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnology S. Gzhytsky, Lviv, Ukraine.

The article examines the financial security of households through the prism of economic security in general, which is one of the fundamental goals of public policy, local government, business entities. Given the general risk and uncertainty that accompanies all socio-economic processes in the country, especially in the period of epidemiological threats to economic security is the basis for the functioning and further development of economic entities and the basis of sovereign existence and sustainable development of each country.

It is noted that economic security can be defined as the appropriate state of the national economy, which ensures the satisfaction of basic needs and socio-economic development during epidemiological threats. The economic security of the state is also substantiated, as the systemic functioning of the economy, maintaining the main indicators of development and ensuring a comparative balance with the economies of other countries. Economic security is a desirable state, the achievement of which does not guarantee success in the market, but provides public authorities the opportunity to survive in a changing market environment.

The article analyzes that economic security is often equated with financial security, as it is also defined as a level of state socio-economic policy that can stably cover the costs of basic needs and objective costs, taking into account physiological needs, environment and ongoing epidemic threats. Undoubtedly, the economic factor, which we can also define as the financial condition or financial stability of a household, is the most important, but not the only element of its economic security.

It has been found that the financial and security factors of household life are the size and stability of income and the level of expenditures, including servicing obligations, as well as savings, financial investments and capital of the household, ie elements that determine its financial security. An important role in the formation of economic security is also played by the degree of diversification of sources of income, protection against loss of income or property, the level of human capital, features of socio-economic growth. Of course, non-financial factors directly or indirectly affect the economic and financial situation of the household during the period of epidemiological threats, and hence its financial security.

Key words: activity of households, financial security, public authorities, state socio-economic policy, security factors, epidemiological threats, current stage, economic security.

Received: 09.10.21

References

2. Andrejchyn, M.A. (2017). Nebezpečna dynamika infektsijnoi zakhvoriuvanosti v Ukraini [Dangerous dynamics of infectious diseases in Ukraine. Infectious diseases]. *Infektsijni khvoroby – Infectious diseases*, 2, (pp. 4-8) [in Ukrainian].
3. Bakumenko, V.D., & Kravchenko, S.O. (2011). *Metodolohiia systemnykh doslidzhen' v derzhavnomu upravlinni* [Methodology of systems research in public administration]. Kyiv: VPTs AMU [in Ukrainian].
4. Banchuk, M.V. (2011). Vyznachennia efektyvnosti naukovykh doslidzhen' u konteksti derzhavnoho upravlinnia medychnoiu haluzziu [Determining the effectiveness of research in the context of public administration of the medical field]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok – Public administration: improvement and development*, 8. Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=310> [in Ukrainian].
5. Batyrhareieva, V.S. (2020). Osnovni napriamy protydii poshyrenniu dezinformatsii (na prykladi pandemii COVID-19) [The main directions of counteracting the spread of misinformation (on the example of the pandemic COVID-19)]. *Informatsiia i pravo – Information and law*, 2(33), (pp. 121-131) [in Ukrainian].
6. Berns, L. Innovatsii u sferi okhorony zdorov'ia [Innovations in health care.]. www.management.com.ua. Retrieved from <http://www.management.com.ua/interview/int021.html> [in Ukrainian].
7. Bielichenko, A.V. (2007). Suchasni pryntsypy derzhavnoho upravlinnia protsesom zabezpechennia naselennia likars'kymy zasobamy [Modern principles of public administration in the process of providing the population with medicines]. *Derzhavne budivnytstvo – State building*, 1. Retrieved from http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/n_1_2007_2/doc/2/10.pdf [in Ukrainian].
8. Borets'ka, O.B., Nykolajchuk, B.Ya., & Feduschak, A.L. (2011). Sotsial'ne medychno strakhuvannia v Ukraini: mynule i novi perspektyvy [Socio-medical insurance in Ukraine: past and new perspectives]

cial health insurance in Ukraine: past and new prospects]. *Klinichna farmatsiia, farmakoterapiia ta medychna standartyzatsiia – Clinical pharmacy, pharmacotherapy and medical standardization*, 1-2, (pp. 137-145) [in Ukrainian].

9. Borys, S. Bezpeka biznesu pid chas karantynu: iak unyknyty rejders'koi ataky [Security of business during quarantine: how to avoid a raider attack]. *biz.ligazakon.net*. Retrieved from https://biz.ligazakon.net/ua/analytics/194528_bezpekabznesu-pd-chas-karantynu-yak-unyknyi-reydersko-ataki [in Ukrainian].

10. Buhaienko, N.S. & Serheieva, T.A. (2014). Epidemiolohichni osoblyvosti poshyrennia VIL-infektsii sered spozhyvachiv in'iektсийnykh narkotykyv u Kyievi [Epidemiological features of the spread of HIV among injecting drug users in Kyiv]. *Tuberkul'oz. Lehenevi khvoroby. VIL-infektsiia - Tuberculosis. Pulmonary diseases. HIV infection*, 4, (pp. 34-42) [in Ukrainian].

11. Buriak, I.O. (2013). Administratyvno-pravove rehuliuвання u sferi zabezpechennia prava hromadian Ukrainy na okhoronu zdorov'ia [Administrative and legal regulation in the field of ensuring the right of citizens of Ukraine to health care]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].

12. Butnyk, O.O. & Nemyrivs'ka, O.Ya. (2020). Osoblyvosti publichnoho upravlinnia v umovakh svitovoi pandemii [Features of public administration in a global pandemic]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia – Law and public administration*, 2, (pp. 142-148) [in Ukrainian].

13. Vasechko, L.O. (2016). Mistse suchasnoho medychnoho prava u systemi prava Ukrainy [The place of modern medical law in the legal system of Ukraine]. *Publichne pravo – Public law*, 3, (pp. 60-65) [in Ukrainian].

14. Vasyli'iev, O.S. (2014). Kontseptualizatsiia poniattia «derzhavna polityka»: suchasne rozuminnia [Conceptualization of the concept of «public policy»: modern understanding]. *Derzhavne budivnytstvo – State building*, 1. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2014_1_7 [in Ukrainian].

15. Velykodna, M.S. (2020). Modeli i metody nadання psykholohichnoi dopomohy pid chas pandemii COVID-19: zarubizhnyj dosvid [Models and methods of providing psychological assistance during the COVID-19 pandemic: foreign experience]. *Psykhologichnyj chasopys – Psychological Journal*, 4 (6), (pp. 229-237). DOI: 10.31108/1.2020.6.4 [in Ukrainian].

16. Diehtiar, O.A. (2014). *Derzhavne rehuliuвання rozvytku sotsial'noi sfery: kontseptual'ni zasady ta praktyka [State regulation of social sphere development: conceptual principles and practice]*. Kharkiv: S.A.M. [in Ukrainian].

17. Dolot, V.D. (2013). Systema okhorony zdorov'ia v Ukraini: vybir natsional'noi modeli rozvytku [Health care system in Ukraine: the choice of national development model]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok – Public Administration: Improvement and Development*, 2. Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=658> [in Ukrainian].
18. Dubyna, M., Zabashtans'kyj, M., & Rohovyj A. (2020). Rol' finansovo-kredytnykh ustanov u stratehichnomu rozvytku sfery okhorony zdorov'ia [The role of financial institutions in the strategic development of health care]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economics and management*, 4 (24), (pp. 64-73) [in Ukrainian].
19. Kutsyn, I.M. (2011). Proaktyvni metody derzhvanoho upravlinnia ta rehuliuвання rozvytku medychnoi haluzi sfery okhorony zdorov'ia Ukrainy [Proactive methods of public administration and regulation of the development of the medical field of health care in Ukraine]. *Efektivnist' derzhvanoho upravlinnia – Efficiency of public administration*, 29, (pp. 279-289) [in Ukrainian].
20. Fedulova, L. (2020). Derzhavna pidtrymka ekonomiky v umovakh pandemii Covid-2019 [State support of the economy in the context of the Covid-2019 pandemic]. *dspace.wunu.edu.ua*. Retrieved from <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/39636/1/%D0%A4%D0%B5%D0%B4%D1%83%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D0%9B%D1%8E%D0%B1.pdf> [in Ukrainian].
21. Kharytonov, Ye.O. & Kharytonova, O.I. (2021). Konflikt ta solidarnist' interesiv v umovakh pandemii KOVID-19 [Conflict and solidarity of interests in the context of the KOVID-19 pandemic]. *Chasopys tsyvilistyky – Journal of Civilization*, 40, (pp. 5-11). DOI: <https://doi.org/10.32837/chc.v0i40.384> [in Ukrainian].
22. Chornyi, O., Barzylovych, A., Bubalo, V., Nesterenko, V., & Rogachevskyi, O. (2020). Mechanisms for Managing Medical Institutions In Times of Crisis. *Systematic Reviews in Pharmacy*, 11 (9), (pp. 562-568) [in English].
23. Chornyi, O., Iskiy, M., Zagurska-Antoniuk, V., Borysiuk, I., Volkova, Y., & Trentieva, N. (2020). Mechanisms for Managing the Health Care System within the Conditions of the Coronavirus pandemic (COVID-19). *Systematic Reviews in Pharmacy*, 11 (10), (pp. 258-264) [in English].

Відомості про авторів / Information about the Authors

Харечко Дмитро Олексійович: Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького: вул. Пекарська 50, м. Львів, 79010, Україна.

Dmytro Kharechko: Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies: Pekarska St, 50, Lviv, 79010, Ukraine.

Соловей Дмитро Анатолійович: Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького: вул. Пекарська 50, м. Львів, 79010, Україна.

Dmytro Solovey: Stepan Gzhytskyi National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies: Pekarska St, 50, Lviv, 79010, Ukraine.